FORUM

maandblad voor architectuur en gebonden kunsten

4

1954

nglish Summary

page 143

l furniture and household-articles reproduced in this issue, as well as me of the interiors (indicated by an asterisk next to the printed number the page) are part of an exhibition to be held at Washington by request the Smithsonian Institution and the Netherlands Embassy.

This exhibition, organized by the direction of the Netherlands Ministry Education, Arts and Science, also includes fabrics, wall-paper designs, d examples of applied graphic art. Mr. H. Salomonson was commis- oned to select the articles concerned; Mr. W. Brusse was in charge the lay-out.

Sponsored by the Smithsonian Institution, the exhibition will be held a score of American cities. Thanks to the co-operation of the afore- entioned Ministry a copy of the present issue of Forum is available to sitors of the exhibition.

page 157

hen comparing contemporary Dutch furniture-designing with that of her countries, one might say that it is guided by the principle of oderation'. Throughout the ages moderation has been characteristic The Netherlands in all those fields in which evolutions and revolutions curred. In this strange hazy delta and under these soft cloudy skies, hich are typically Dutch, they were toned down and acquired human alities.

The hard angular and rigid immovability of certain foreign interior- signs was soon subdued, as well as the forced technical expression d the will to indicate the crude primitive form.

Moderation has no doubt left its mark on what might be called r 'élan'; on the one hand this involved a loss, but on the other hand ere are possibilities for improvements when we find a style of our own. e search for our own means of expression has been influenced by andinavian, Italian and American examples. Though, in some instances, signers allowed themselves to be too readily inspired by these examples stead of further developing them, we are usually too modest in asserting at the art of furniture-designing in Italy and the United States would ve been impossible without the impulses which originated from our untry some thirty years ago.

Apart from its revolutionary elements this 'Stijl-Movement' possessed, er all, so many specific Dutch elements and had so much vitality at it is still fully alive and can even today stimulate our creative activity.

The typically Dutch elements are clearly expressed in everything produced in this issue. From the point of view of individual expression, work of Merkelbach and Elling, together with that of E. van Blerkom d I. Boks, claims special attention.

rniture and interiors

page 183

by J Schipper

signers and those who practise the applied arts often complain at there is so little co-operation from the side of industry.

One must bear in mind however, that the smaller industries are en unable to take financial risks. Large concerns like De Bijenkorf n take such risk. The spring exhibition of De Bijenkorf at Amsterdam certainly worth while visiting.

Apart from some fine chairs designed by Danish artists and imported Pander, there are chairs manufactured by "Gelderland", after imported nish designs. There is also a chair designed by G. Rietveld and an erior for 4 persons designed by the same architect, who was assisted the dutch painter Constant. According to Constant colour means form d therefore determines space. (Forum no 10/1953). According to the thor the experiment has not been a success.

Résumé français

page 143

Tous les objets reproduits dans cette édition, inclusivement quelques des intérieurs (indiqués par la lettre x à côté de la pagination) font partie d'une exposition qui aura lieu à Washington sur la demande du Smithsonian Institution et l'Ambassade des Pays-Bas.

L'exposition a été organisée par le Ministère d'Education, des Arts et des Sciences des Pays-Bas. Elle comporte aussi des étoffes, les dessins de papiers muraux et quelques exemples de l'art graphique. H. Salomonson a reçu mission de faire le choix des objets exposés, W. Brusse a pris soin de l'organisation graphique.

L'exposition aura lieu dans une dizaine de villes américaines sous les auspices du Smithsonian Institution. Grâce à la coopération du Ministère, un exemplaire de cette édition sera présenté aux visiteurs de l'exposition.

page 157

Comparé avec l'art mobilier d'aujourd'hui, l'art mobilier hollandais moderne pourrait-être caractérisé avec le mot ,,modération''. Pendant les siècles les activités des peuples habitant ce delta étrange et brumeux, qu'on nomme les Pays-Bas, se distinguaient par la modération.

Le caractère anguleux et l'immobilité sévère de certaines compositions d'intérieurs à l'étranger, sont presque toujours ,,modérés'' aussi bien que la passion pour les formes extrêmement ,,techniques'' et primitives.

La modération a influencée notre ,,élan'' mais quand nous arriverons à nos propres formes d'expression elle aura sans doûte une influence positive sur nos créations. La recherche de nos propres formes d'expression a été influencée par les exemples Italiens, Américains et Scandinaves.

Malheureusement il nous manque la connaissance professionnelle et le ,,finishing touch'' de ces modèles. Cependant nous sommes souvant trop modestes pour admettre que l'évolution de l'ébénisterie en Italie aussi bien qu'en les U.S.A. aurait été impossible, sans certaines impulsions artistiques qui prenaient naissance dans notre pays, il y a 30 ans.

A part des éléments révolutionnaires et vue de loin, ces impulsions, connues sous le nom de ,,Stijl'', possédaient maints éléments hollandais. Peut-être ils peuvent encore stimuler notre activité créative.

Les objets reproduits dans cette édition nous démontrent clairement l'élément hollandais. D'un point de vue individuel, l'oeuvre de Merkelbach et Elling, aussi bien que l'oeuvre de Van Blerkom et Boks, méritent notre intérêt spécial.

Les meubles et les intérieurs

page 183

par J. Schipper

Ceux qui s'occupent de l'art appliqué et les projeteurs, sont souvent d'avis qu'il y a très peu de coopération de la part des manufacteurs.

On ne doit quandmême jamais oublier que les industries plus petites sont souvent incapables d'entreprendre des risques financiers. Les grands magasins comme ,,De Bijenkorf'' se trouvent dans une situation plus favorable et peuvent même se permettre des erreurs.

L'exposition au ,,Magazijn De Bijenkorf'' à Amsterdam mérite sans doute d'être visitée. A part de quelques belles chaises projetées par des artistes danois et fabriquées par Pander, il y a aussi des chaises fabriquées par ,,Gelderland'' d'après de projets danois. Il y a aussi une chaise projetée par G. Rietveld et un projet d'un intérieur pour 4 personnes par le même architecte. M. Rietveld a été assisté par le peintre hollandais Constant. M. Constant est d'avis que la couleur signifie la forme et conséquemment détermine l'espace (Forum no 10/1953). D'après l'auteur l'expérimentation n'a pas été un succès.

Maandblad gewijd aan Architectuur en Gebonden Kunsten. Opgericht door het Genootschap ,,Architectura et Amicitia'' in samenwerking met de Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst, Bond van Nederlandsche Architecten, B. N. A. Orgaan van het Genootschap A. et A.

Redactie Secretariaat: Mej. I. D. Foest, Keizersgracht 476, Amsterdam-C., tel. 35375, aan wie alle voor de redactie bestemde stukken moeten worden gezonden

Negende Jaargang No. 4 April 1954

Inhoud van dit nummer:

Nederlands glas-, porselein en aardewerk, gordijnstoffen, meubelen en interieurs

KRONIEK:

Prijsvraag Laanweg Amsterdam-Noord

Franse wandtapijten

Boekbespreking

Op de omslag: Fruitschaal van Glasfabriek Leerdam (foto Carel Blazer)

Het volgende nummer zal gewijd zijn aan Zwitserland (II)

,,FORUM'' verschijnt met 12 nummers per jaar

Abonnementsprijs *f* 24.— per jaar
Losse nummers, indien aanwezig *f* 2.50 per nummer
Alles franco per post bij vooruitbetaling te voldoen
Voor België: Frs 450.— per jaar, losse nummers Frs 45.— bij N.V. ,,Omega'' Lamorinièrestraat 67, Antwerpen

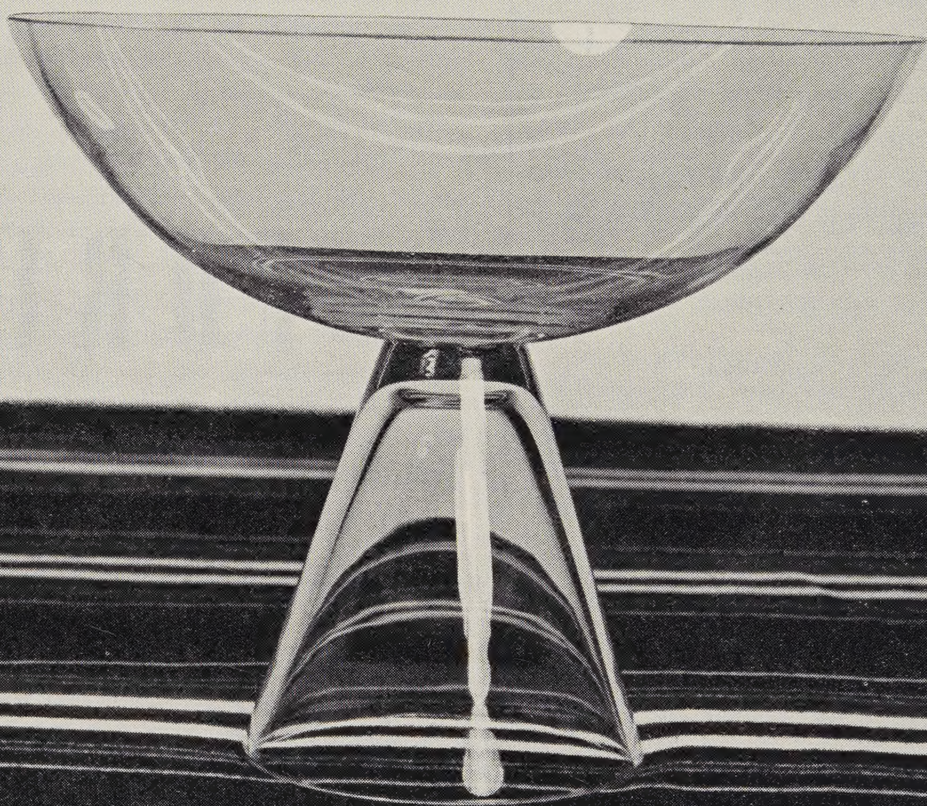
Prijs van dit nummer f 3.—/B. frs 55.—

Voor advertenties wende men zich tot de uitgever

Uitgave en Administratie: G. VAN SAANE, Herengracht 406 Amsterdam-C. - Telefoon 36186 - Postrekening 681.31.

FORUM

Alle in dit nummer getoonde gebruiksvoorwerpen en enkele van de interieurfoto's (aangeduid met * naast het paginacijfer) maken deel uit van een tentoonstelling, welke op verzoek van het Smithsonian Institution en de Nederlandse Ambassade te Washington, in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen werd samengesteld.
Deze tentoonstelling omvat bovendien stoffen, behangsels en enkele voorbeelden van toegepaste grafiek. De keuze werd opgedragen aan H. Salomonson, de grafische verzorging aan W. Brusse.
Onder auspicieën van het Smithsonian Institution zal deze tentoonstelling in een aantal Amerikaanse steden worden opgesteld. Het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen heeft het mogelijk gemaakt, dat dit nummer van ,,Forum'' met Engelse tekst voor de bezoekers van deze tentoonstellingen verkrijgbaar zal zijn.

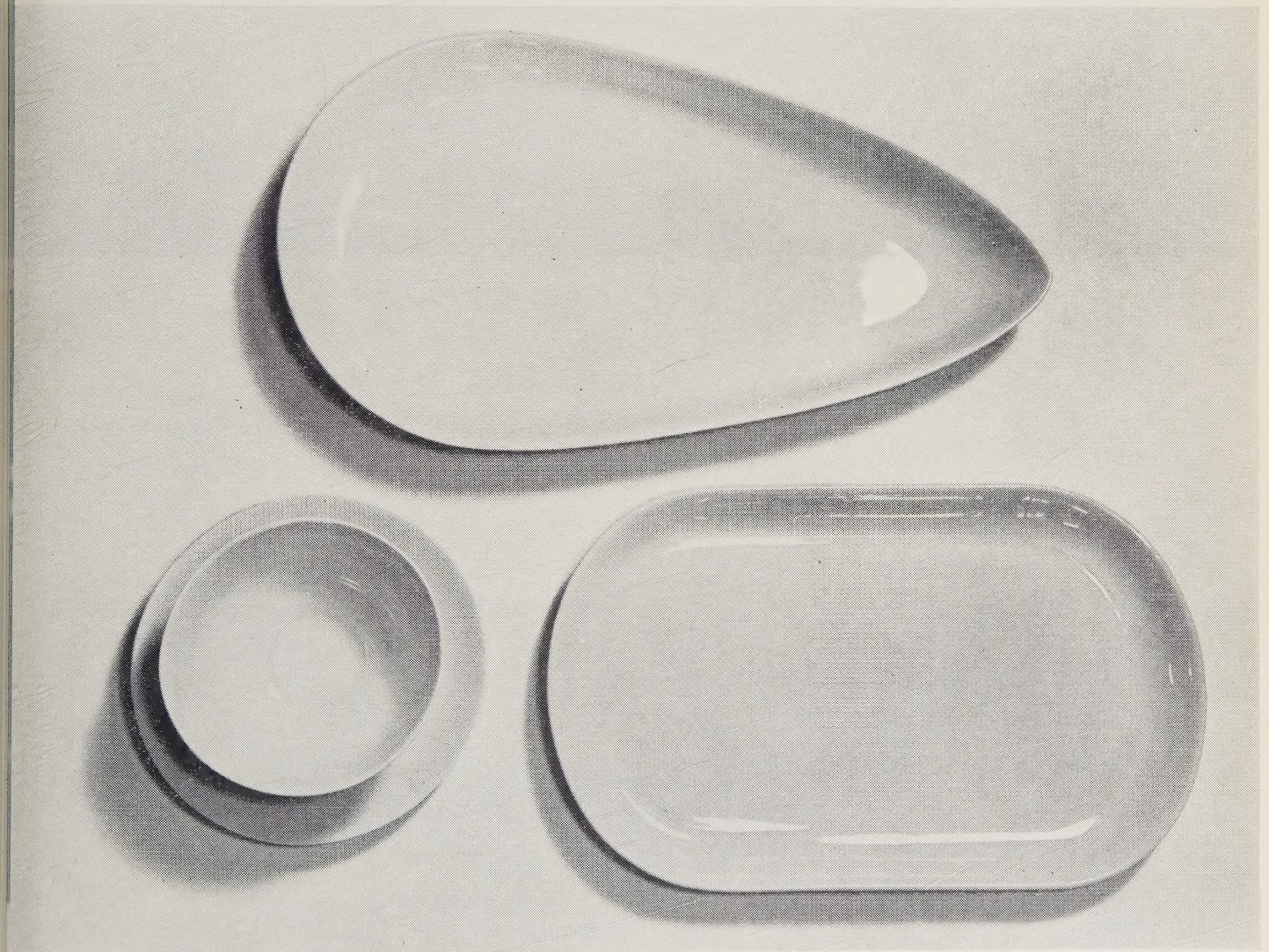

Fruitschaal kristal Iep Falkena, GKF

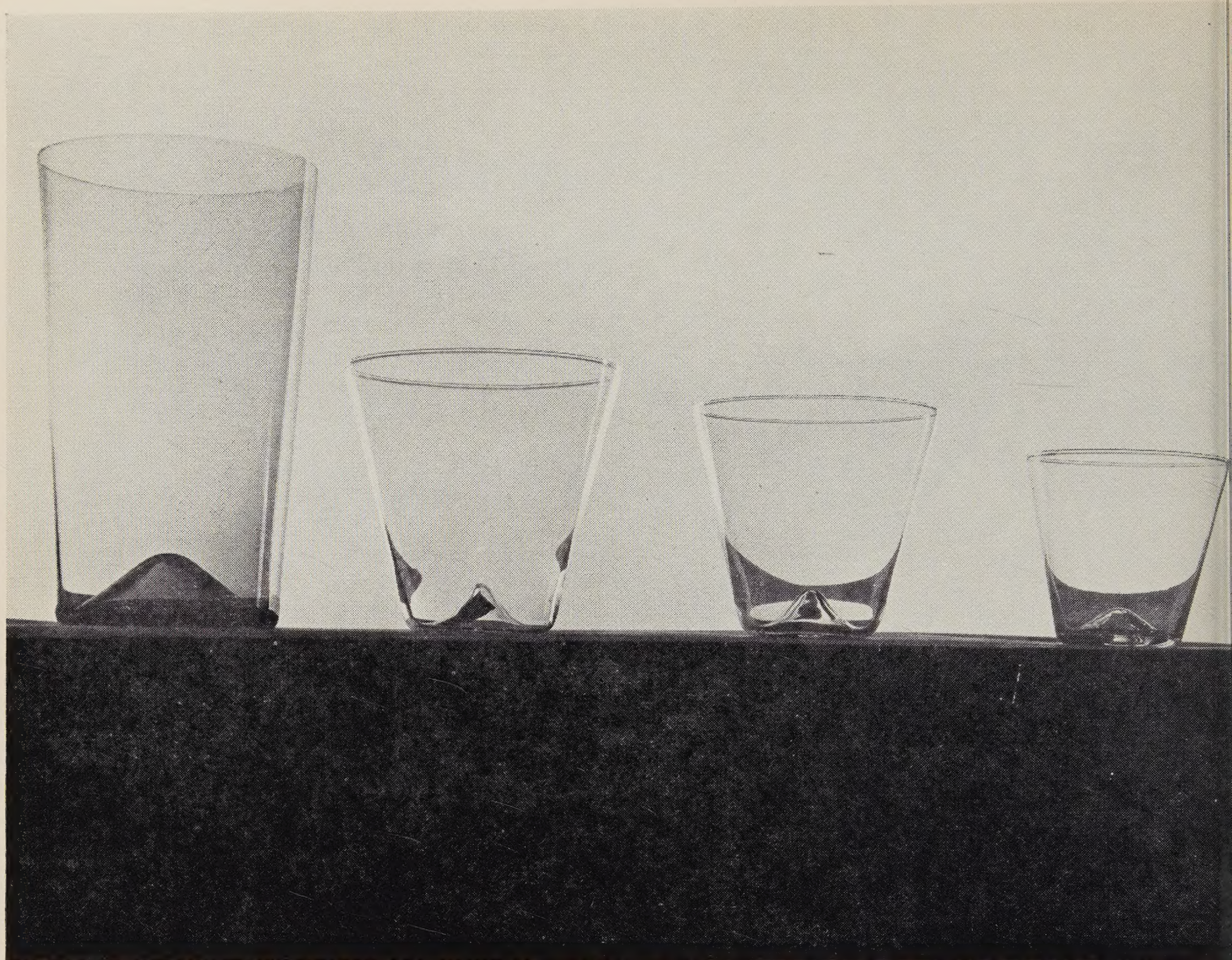
Glasfabriek Leerdam

The beautiful rests on the foundation of the necessary
Emerson

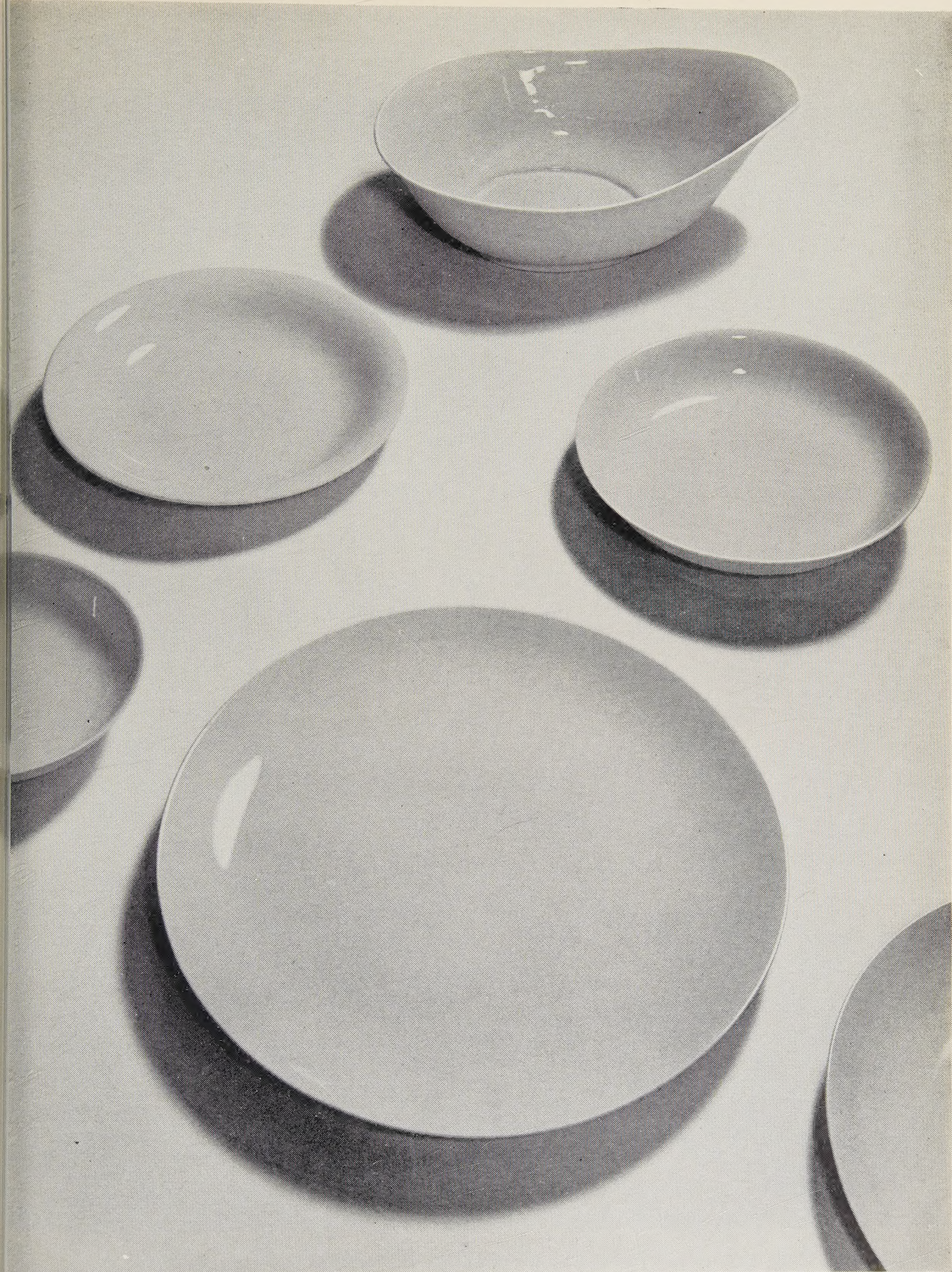
e foto's op omslag en pag. 144 tot 156 van Carel Blazer

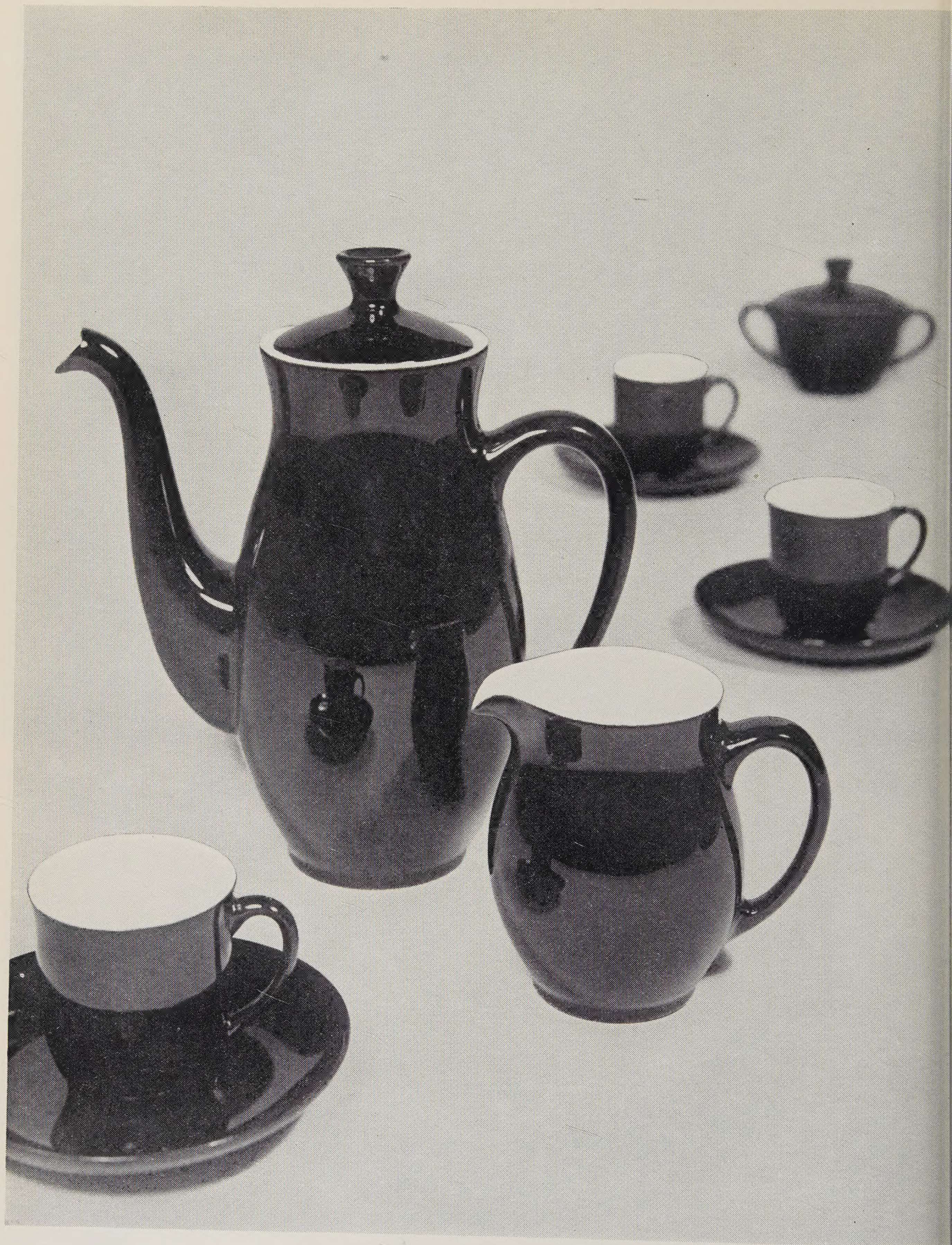
tservies wit porselein Edmond Bellefroid „Mosa" Maastricht

Bloemvazen Floris Meydam Glasfabriek Leerda

·servies wit porselein Edmond Bellefroid „Mosa" Maastricht

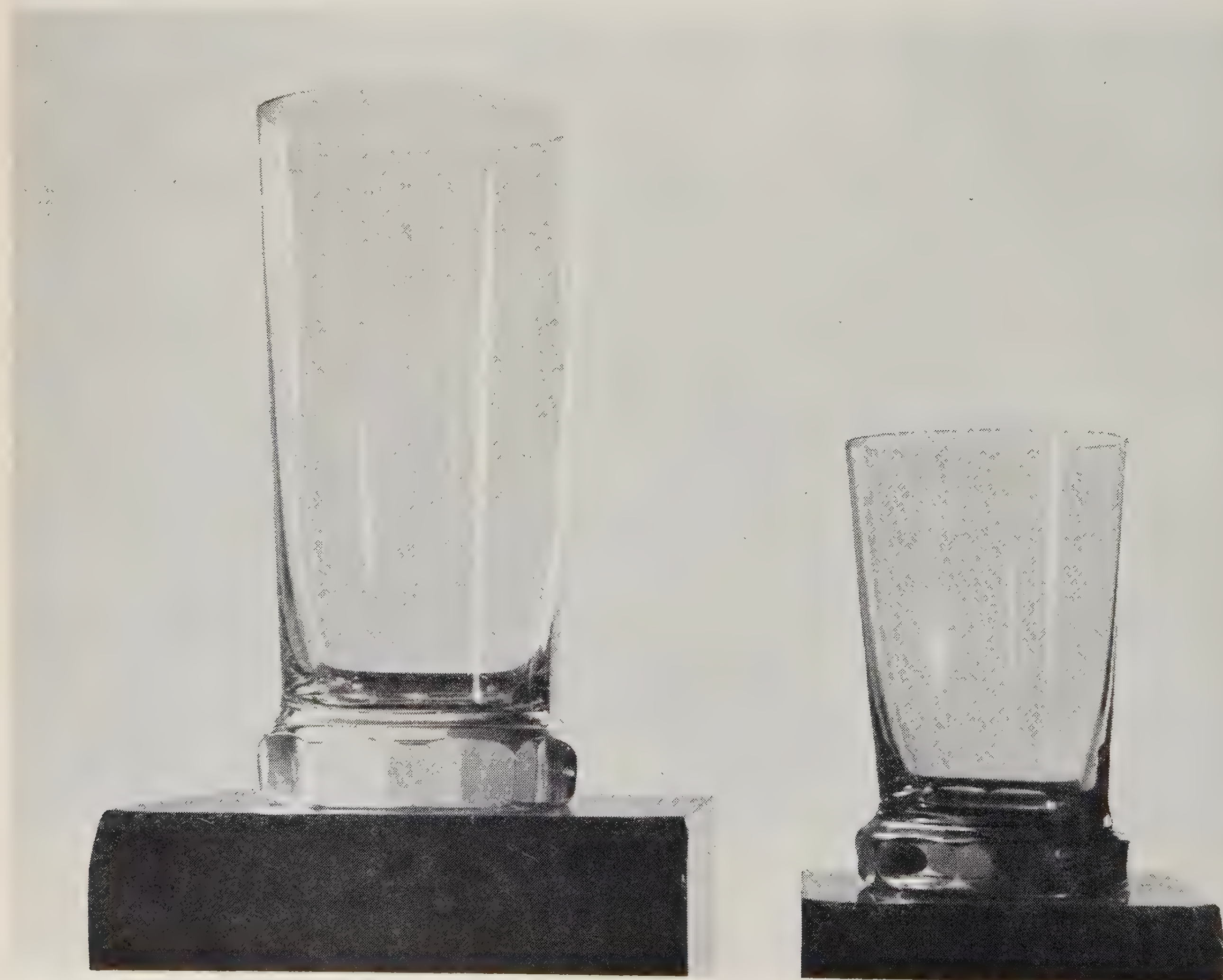
Moccaservies donkerbruin/wit W. de Vries, GKF

Fris Edan

caservies wit porselein Edmond Bellefroid „Mosa" Maastricht

Servies „Samba" loodkristal A. D. Copier Glasfabriek Leer

eeservies porselein Han Knaap, GKF — St Maarten porselein Rhenen

Servies wit en celadon porselein Edmond Bellefroid

„Mosa" Maastric

as kristal A. D. Copier — Glasfabriek Leerdam

zen porselein Han Knaap, GKF — St. Maarten porselein Rhenen

kalen Willem Heezen — Glasfabriek Leerdam

Aardewerk wit en zwart H Zaalberg, GKF Potterij Zaalberg Leiderdo

het geheel van 's werelds hedendaagse meubelkunst zou van Hollandse het devies „matiging" kunnen heten — zoals dit or de eeuwen heen op al die gebieden het geval was, waar zich oluties en revoluties in alle felheid en strijd voltrokken, die in e wonderlijke dampige delta en onder deze zachte wolken-hten, die wij Hollands noemen, verstilden en binnen de maat n de mens gebracht werden.

Gematigd werd de kantige hardheid en de strenge onwrik-arheid van, ons van elders bekende, interieur-composities.

Gematigd werd die opgevoerde technische expressie — en de om de onbehouwen oervorm aan te duiden; iets wat niet mee-t na zoveel beschaving.

Maar gematigd werd ook het élan van de greep — en de ndezza. Verliezen aan de ene — maar ook mogelijkheden tot st aan de andere kant, alleen dàn wanneer we het eigene vinden.

t zoeken hiernaar is gaande — beïnvloed vanuit Scandinavië, ië, Amerika en soms geremd door al-te-gemakkelijke inspiraties daar, zonder het verbluffende vakmanschap en de echte ingenieuse tik, die de grondslag was van de vormen welke werden overgenomen, zonder ze ook werkelijk verder te brengen.

Dat de ontwikkeling in Italië en Amerika niet denkbaar is zonder de impulsen welke, een dertig jaren terug, in het bijzonder uit Holland kwamen, zijn wij gewend al te bescheiden te constateren.

Maar op afstand gezien, en ontdaan van het revolutionaire, had deze „Stijl"-beweging zovele echt-Hollandse elementen in zich, en zovele aanzetten voor onze tijd zonder meer, dat ze, óók voor ons en nú, niet dood is.

Ze zou meer direct op ons kunnen inwerken en ons in dat geval misschien tot grotere kracht kunnen aanzetten.

In het hier bijeengebrachte werk is het Hollands-eigene, in verschillende graden en nuances, wel degelijk uitgesproken; tot het eigene zonder meer reikt, naar ons gevoel, het werk van Merkelbach en Elling, samen met E. van Blerkom en I. Boks; vier namen, maar één stuk werk van zeer eigen karakter en gaafheid.

M. Duintjer

foto Jan Versnel

Coen de Vries, GKF „De Sleutel" Amsterdam

Zaal in het Zoölogisch Museum Amsterdam Dick Elffers, GKF

Kleurenfoto Linoleum Krommen

foto J. Versnel

-n de Vries. GKF

„De sleutel" Amsterdam

Stoelen Dick van Sliedregt Gebrs. Jonkers Noordwo

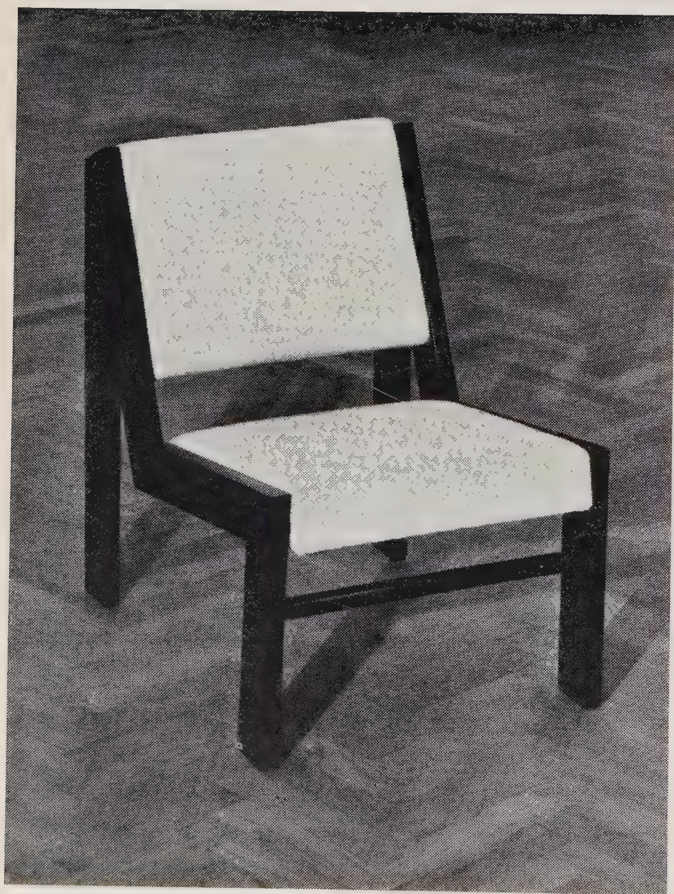
Rotan stoel Dick van Sliedregt Gebrs. Jonkers Noordwolde

Praktijkkamer arts J. Rietveld

ktijkkamer arts J. Rietveld

Fauteuil, zwart gelakt, wol naturel *Wim den Boon*

Jonkers We

rbouwde woonkamer te Joure Wim den Boon foto's Gerard de Vries

foto Van Ojen

Eetkamer W. Penaat, GKF met medewerk. van Bart van der Leck Metz & Co Amsterdam (reprod.rechten voorbehouden)

ectiekamer Drukkerij Meyer Worververeer *Jan Prent* Metz & Co Amsterdam (reprod.rechten voorbehouden)

foto J. d'Oliveira

„Voralco" bedrukte gordijnstof in
kleuren

Frits Wichard Coöp. Weverij
Ploeg" Bergeijk N.B.

foto's Intern. Te

„Arbor" bedrukte gordijnstof in div. kleuren

ier, ingericht tot muziekkamer, te Amsterdam Arch. J. Chr. de Vries foto Cas Oorthuy

Jongenskamer (16 jaar) te Amsterdam J. Penraat, GKF

foto Jan V

foto's Spies

Stapelstoel Friso Kramer, GKF
Ahrend Amsterdam/,,de Cirkel'' Halfweg

B. Groenewoud, GKF R. A. Kamphuis, Groningen foto Henk Mees

foto F. Lemaire

Elmar Berkovich, GKF Metz & Co Amsterdam (repr.rechten voorbehouden)

oto Lemaire en Wennink

Interieur verbouwd grachtenhuis   woonkamer 2e verdieping   E. van Blerkom en I. Boks, GKF

Hal Philips Demonstratie Laboratorium Eindhoven

foto's J. d'Oliv

...hilips Demonstratie Laboratorium

...een oud fabrieksgebouw werd, onder leiding van Ir L. C. Kalff, het ...ilips Demonstratie Laboratorium te Eindhoven ingericht door drie ...uwkundige studenten uit Delft, t.w. J. v. d. Grinten, A. M. Key en ... E. Kruisheer; eerstgenoemde ontwierp bovendien de fauteuiltjes en de ...el in de lezingzaal en de stoelen in de koffiekamer. Verdere mede...rkers: de heren Berkovich, Ir Veersema en Haaker.

Lezingzaal

...al, gezien vanaf de gaanderij

Koffiekamer

...al, gezien vanaf de trap: ruimte voor lichtdemonstraties, met casetten...lafond en op de eerste verdieping de wand, welke de lezingzaal afsluit. ...and geheel bekleed met gespleten rotan, gelakt. Vóór de wand een ...eon-ornament in verschillende kleuren, dat om een verchroomde bol ... gebouwd.

Links een der plastische beeldgrafieken van de ontwikkeling van de ...lectronen-techniek, gevolg van de ontwikkeling der electronen-buizen. ...Vanden van geprofileerde latten in iepenhout en geschilderde meubelplaat; ...loer van Noorse kwartsiettegels, plafond van in goud oker geschilderde ...eubelplaat. IJzerwerk blauw geverfd.

...al, gezien van de gaanderij: in plafond zijn verschillende dierfiguren uit...ezaagd en deze openingen bezet met glas in tinten van wit tot rose, geel ...n blauw, volgens ontwerpen van M. Esscher. Wanden bekleed met ...neubelplaat, gefineerd met iepenhout; de vloer is belegd met kurktegels.

...ezingzaal. Wanden van geprofileerde latten van iepenhout; meubels in ...ersenhout; vloer licht blauw-grijs tapijt; plafond stucwerk met ventilatie...peningen van rotan. Het midden van plafond is in lichtgevende verf ...eschilderd met een deel van de sterrenbeelden van het noordelijk half...rond, volgens ontwerp van de beeldhouwer Pieter Starreveld. Als de ...ndirecte verlichting is uitgeschakeld, worden deze sterrenbeelden zichtbaar ...door in de wand verborgen ultra-violette lichtbronnen.

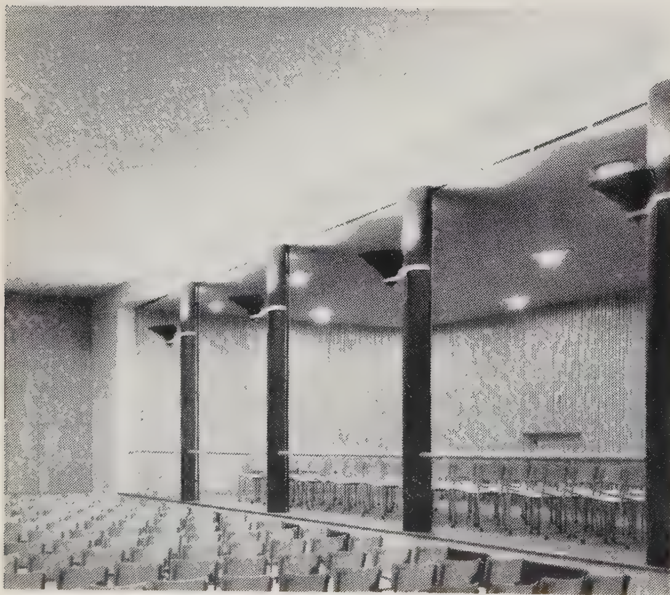
Het projectiescherm is verborgen achter een fotografische vergroting ...van een kaart van Eindhoven en omgeving uit de atlas van Blaeu.

...offiekamer. Meubelen in kersenhout; tafelbladen bekleed met licht-beige ...ormica; vloer donkerblauw Marleytile; wand gemetseld in zeer kleine ...ele handvorm steentjes met brede lintvoegen.

Lichtornamenten in brons, aan de binnenzijde licht-geel geschilderd.

Aula Stedelijk Museum Amsterdam Prof. F. A. Eschauzier, GKF

foto's J. d'Ol

I. Salomonson. GKF Metz & Co Amsterdam (reprod.rechten voorbehouden) foto J 'Oliveira

foto's Cas Oo

Entreehal en Directiekamer Sikkens Lakfabrieken Sassenheim Dick Elffers, GKF
Stoelen van de U.M.S. Utrecht

of. F. A. Eschauzier, GKF

foto Henk Sc

Hal Theod. Gilissen Bank Amsterdam

E. van Blerkom en I. Boks, GKF, in samenwerking de archn Merkelbach en Elling

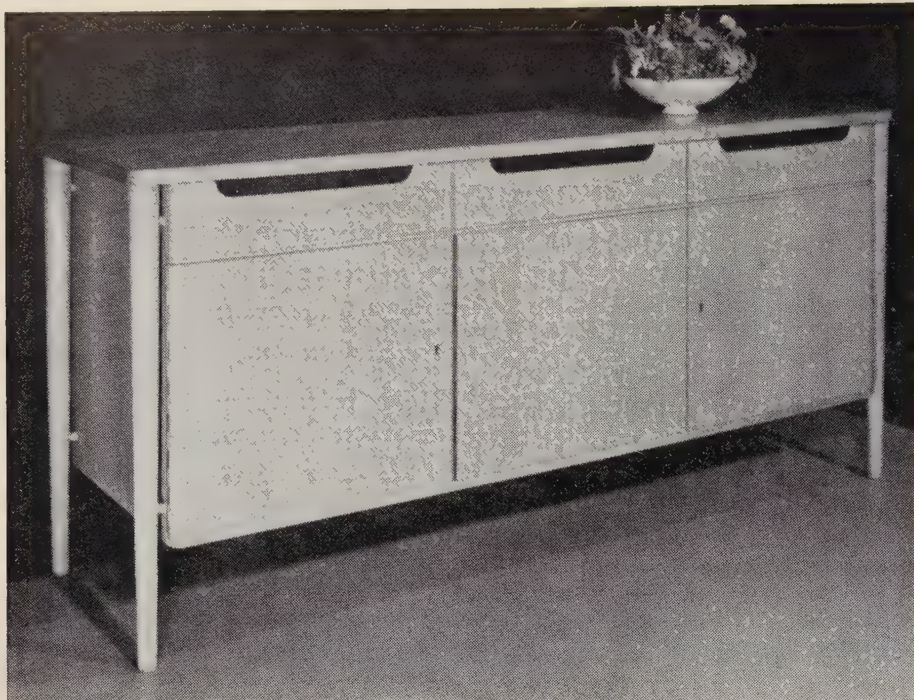

foto Spies

Theod Gilissen Bank

foto's J. Ve

„Pas-toe"meubelen C. Braakman

U.M.S. meubelfabriek Utrecht

'at van G. Rietveld — foto J. Versnel

en woonsuggestie, een kleurenplan . . . . en nog iets

J. Schipper

In het koor der Nederlandse meubelverkopers blaast het Bijenkorf-concern de laatste jaren een eigen wijs. Toegerust met alle mogelijkheden van een dergelijke grote verkooporganisatie brengt zij het moderne meubel uit binnen- en buitenland met alle flair, waarover tegenwoordig de verkooptechniek beschikt, nader tot het Nederlandse publiek.

Het is verheugend dat een warenhuis, dat het van de grote omzet moet hebben, de moed heeft af te zien van de weg der minste weerstand, in dit geval van de verkoop van kloostermeubelen en old-finish, maar daarentegen moderne Deense en Finse meubelen importeert en daarnaast jonge, modern georiënteerde Nederlandse meubelontwerpers aan het werk zet.

In de kringen van meubelontwerpers en beoefenaars der toegepaste kunst in de industrie wordt vaak hartgrondig gekankerd over het gebrek aan medewerking van de zijde der fabrikanten. Teveel vergeet men daarbij, dat kleine en middelgrote bedrijven de financiële risico's van een eventueel fiasco niet kunnen dragen. Dit kunnen grote concerns, zoals de Bijenkorf, wel. Zij kunnen experimenteren en zich zelfs de luxe permitteren blunders te maken.

foto J. Versnel

In velerlei opzichten is de voorjaarsexpositie van de Bijenkorf de aandacht waard.

Ten eerste door de reeds gesignaleerde Deense meubelen. Naast de prachtige houten stoelen van Arne Jacobsen, die Pander importeert, en de fraaie beklede stoelen, die de meubelfabriek „Gelderland" volgens een Deens ontwerp tegenwoordig maakt, zou men nog veel meer van deze klasse-meubelen in Holland willen kunnen kopen.

Ten tweede is er de nieuwe Gispenstoel naar een ontwerp van G. Rietveld te zien. Technisch perfect met de verende rugleuning, maar missend het vormraffinement van overeenkomstige Deense en Italiaanse stoelen.

Ten derde „Het Bijenkorf-kleurenplan 1954", waarbij gesuggereerd wordt dat bij toepassing van 6 harmoniërende kleuren, hetzij voor meubelen, vloerbedekking, tapijten en gordijnen, ten allen tijde een harmonieus geheel verkregen wordt. Halve waarheden doen het nu eenmaal in de reclame het beste, maar het kan me niet enthousiast maken voor de wijze waarop hier over elementen als kleurintensiteit en kleurwaarde wordt heengefietst.

Tenslotte is er dan hetgeen ons als architect het meest interesseert, n.l. dat wat volgens de aankondiging wil zijn: „Een woonsuggestie voor het maximaal benutten van een minimale ruimte voor 4 personen", ontworpen door G. Rietveld.

Zo op het eerste gezicht lijkt dit een daad van barmhartigheid om op deze manier iemand, die door de huidige woningnood in de knel is gekomen, te helpen. Ik meen echter dat dit niet het uitgangspunt geweest is van de ontwerper. Deze heeft wel zeker bedoeld wat in „Het Parool" genoemd werd „een uiting van wooncultuur".

Met alle respect voor Rietveld, die sterker dan een ander de eenheid van het leven wil vatten in de éne ruimte waarin gewoond, gekookt en geslapen wordt, moet ik toch met kracht protesteren als een dergelijke wijze van wonen, zelfs als suggestie aangekondigd, en overigens met de beste bedoelingen, door pers en grootbedrijf als een navolgingswaardige wooncultuur wordt a geprezen.

Dit zou een miskenning betekenen van de strijd van allen, bij de volkswoningbouw betrokken zijn en die in de na-oorlo woningbouw de mogelijkheid van het gescheiden wonen, koken slapen hebben veroverd.

Het probleem om over vijftien jaar de generatie, die nu duplex-woningen, op zolders en in woonschuiten opgroeit, betere woonzede bij te brengen, is reeds benauwend genoeg om afwijzend te staan tegenover suggesties, zoals nu in de Bijenk te zien zijn. Ik geloof niet dat Rietveld hiermee „het won een dienst heeft bewezen.

Desondanks was deze wooneenheid het bekijken waard, daar R veld als experiment de schilder Constant had uitgenodigd kleuren van wanden, vloeren, meubelen en textiel te bepalen.

Constant ziet de kleur als vorm (zie zijn artikel in Forum 10-1953) en daardoor ruimtebepalend. Ik geloof dat niemand ruimtebepalende werking van de kleur zal ontkennen; daarv maken wij er zelf te veel gebruik van bij het kleurbepalen of het corrigeren van ruimteverhoudingen. Iets anders is of de kl geheel en al de „plastische vorm" vervangt. Kleuren verzwak namelijk de plastiek. Hoe het zij, of het moet aan mijn blijkb niet avant-gardistisch genoeg ingesteld kleurgevoel liggen, m deze ruimte leek mij door de kleur totaal onbewoonbaar. was brutaal, heersend, arrogant. Was er een rijker ruimteb ontstaan? Ik geloof het niet. Wezenlijke waarden, zoals karakter van wanden, vloer, plafond en meubels, werden door kleur gelijkgeschakeld of verkracht.

Elk experiment heeft zijn waarde. Hopelijk heeft dit negati resultaat tot gevolg dat men zich beter van de destructieve kra van de kleur bewust wordt, hoewel men dit, na de camoufla successen in de laatste oorlog, toch wel bij onze schilders bek had mogen veronderstellen.

Studieprijsvraag Laanweg, Amsterdam N.

Met medewerking van het Gemeentebestuur van Amsterdam zal het Genootschap „Architectura et Amicitia" een studie-prijsvraag uitschrijven voor het ontwerpen van een gebouwencomplex, dat als centrum zal kunnen dienen van Amsterdam-Noord en dat o.m. bestemd zal zijn voor ontspanning van de buurtbewoners en huisvesting van verenigingen, welke in die stadswijk werkzaam zijn.

Deze opgave heeft zowel stedebouwkundige als architectonische aspecten, terwijl ook zeer uitdrukkelijk in het programma de inschakeling van wandschilder en beeldhouwer gesteld zal worden. Het is de bedoeling dat werkgroepen gevormd worden, waarvan de deelnemers van den beginne af aan de opgave gezamenlijk bestuderen. Teneinde de samenwerking van verschillende kunstenaars zo effectief mogelijk te doen zijn, ligt het in de bedoeling in het programma te bepalen dat het plan voor een in het wijkcentrum passend gebouw in onderdelen moet worden uitgewerkt.

Het Genootschap beoogt met deze prijsvraag een tweeledig doel. Suggesties voor een sociaal en cultureel complex voor Amsterdam-Noord, op een hiervoor vrij te maken terrein in het centrum van dit stadsdeel en tevens het bevorderen van de samenwerking tussen de beoefenaars der verschillende kunsten.

Aan ieder der 12 werkgroepen, die naar het inzicht van de jury op de beste wijze aan de programma-eisen zullen hebben voldaan, zal een vergoeding van *f* 1200.— worden gegeven.

Daar het zich oriënteren en het vormen van een harmonische werkgroep tijd zal kosten gaat deze aankondiging aan het spoedig uit te geven programma vooraf.

Het is de bedoeling van het Gemeentebestuur, dat de vaststelling van een plan-in-onderdelen, dat in een later stadium aan de orde zal komen, mede zal geschieden op grond van de inzichten die, naar verwacht wordt, verkregen zullen worden uit de ingezonden studie-ontwerpen van de deelnemers aan de prijsvraag.

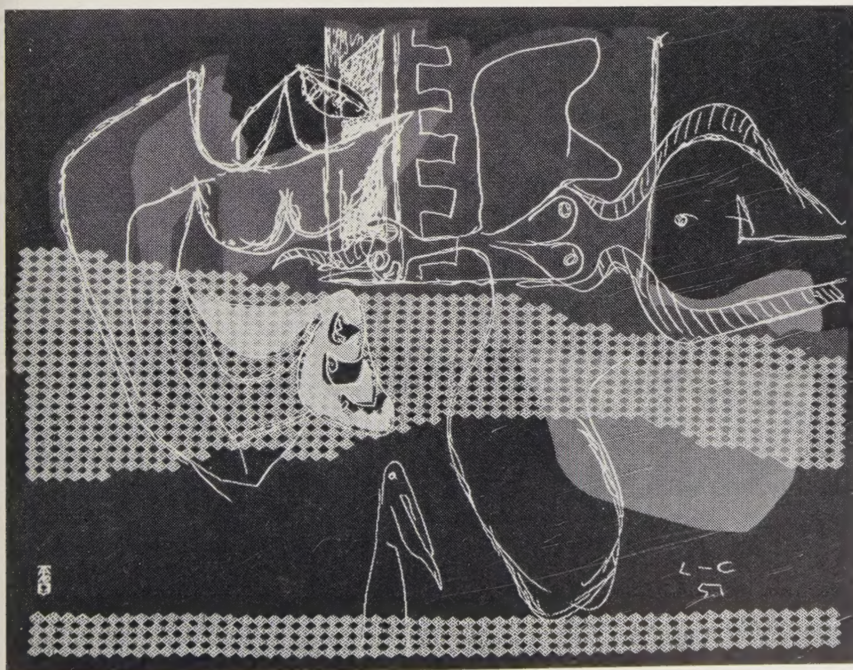
De jury is als volgt samengesteld:
Architect A. Komter, voorzitter — Prof. C. van Eesteren — Prof. Wieger Bruin, Architect P. Elling — Prof. V. P. Semeyn Esser — Prof. A. M. Hammacher.

Geldprijzen zullen, naast de vergoedingen, niet worden uitgekeerd, doch slechts penningen en eervolle vermeldingen.

De ingezonden ontwerpen zullen tentoongesteld worden in het kader van een te Amsterdam te houden nationale tentoonstelling, welke een overzicht zal geven van architectuur en gebonden kunsten in de jaren na de oorlog.

Namens het bestuur van A. et A.
A. Komter

e Corbusier Aanwezigheid foto Stedelijk Museum

Franse wandtapijten

(Tentoonstelling gehouden in het Stedelijk Museum Amsterdam)

De wereld van Lurçat is een wereld van felle en gedempte kleuren, van in wijnroden, okers, groenen en nachtblauwen geverfde wol.

De wereld van Lurçat is de wereld van de „Basse lisse", van werkzame meisjeshanden die knoop na knoop dat, wat hij zich dacht, namaken; van wassers, spinners en ververs, van een oud-kasteel op een bergbult, zijn atelier; van een oud dorp in het dal, zijn werkplaats.

De wereld van Lurçat is ook: een haan, een plant, bladvormen, wat vogels, een zon, maan en sterren.

In deze wereld staat hij alleen, aan het hoofd van een stoottroep, eenzaam. De spanningen die hem beheersen vinden hun conclusie in composities, afgesloten decoratieve schema's waarin de haan, de zon, bladeren en een vlinder soms steeds terugkeren. Zij verliezen hun werkelijke betekenis; worden, doorgecomponeerd, tot tekens, verkorte beelden.

De wereld van Lurçat is ook een harmonische wereld, waarin de vriendschap van mens tot mens, van kunstenaar tot ambachtsman wetten deed ontstaan, die menselijk waren. De ambachtsman is niet langer het verlengstuk van de machine, maar medewerker. Het werk wordt menselijk van rhythme. Het kleurenaantal is van onmenselijke duizendtallen tot noodzakelijke tientallen teruggebracht. Het aantal knopen is sterk verminderd. Het ontwerp, niet een dode plaat uit vroeger eeuwen vóór hen, maar een levend mens, achter hen.

Deze wereld is de wereld van Lurçat-alléén. Hij maakte haar. Hij bond de strijd aan tegen de cliché-ontwerpen, uit vroegere eeuwen en vroegere stijlperioden overwinterd. Tegen de collages Picasso en de olieverfschilderijen Matisse, die men in de twintiger jaren nabootste en waarvan men tapijten maakte, waarin het materiaal en de streek van de kwast herkenbaar bleef. Soms werd de bruine eiken lijst erbij geweven.

Hij interesseerde ministers, kunstbeschermers en opdrachtgevers voor zijn zaak. Hij trok collega's aan en vormde handwerkslieden.

De resultaten van zijn werk dienen we met de hoed in de hand te bewonderen, omdat uit dat werk ons een groot en bewonderenswaardig man tegemoet treedt, die op hoog niveau een evenwicht wist tot stand te brengen tussen vorm en gedachte, tussen ambacht en kunstwerk. Tussen droom en daad.

De overige werken op de tentoonstelling halen dat niveau niet. Het is er niet moeilijk stof te verzamelen voor een kritische dissertatie van vele bladen druks. Men kan er zich vele dingen afvragen; resultaten toetsen aan dogma's.

Jean Lurçat

foto's Stedelijk Museum

Henri Matisse Polynesië de hemel

Want waarin verschilt het namaken gouaches van Le Corbusier of van k tekeningen van Tal Coat of Manes van het imiteren van Watteau-schilderi Is het nabootsen van houtskoollijnen pisch voor het tapijtweven? Is het nawe van de strakke, met passer en lin gedane ripolinschilderijen van Herbin, niet bij voorbaat verloren zaak? Heeft Corbusier zijn gouaches wel ooit als ta gedacht en heeft Matisse zijn wanddoe als tapijt ontworpen? Is men hiermee weer teruggevallen op de zo fel bestre manier van doen?

Want waarin verschilt dit van het ma van tapijten naar aquarellen van Dufy collages van Picasso, zo tussen 1920 1930, toen men de schilderkunstige ma rialen zó nauwkeurig wist uit te drukk dat de tapijten in reproductie nauwel van de originele waren te onderschei

De tapijttentoonstellingen die men 1954 langs de hoofdsteden van Eur stuurt, tonen identieke tendenzen. meester Lurçat is hierdoor een eenza figuur geworden. Misschien zal zijn w voortgezet worden door twee anderen, hun beurt opgevolgd door vier, acht zestien. Nu staat hij nog alleen.

Toen men hem hiernaar in aarzel Frans vroeg antwoordde hij, dat in troep zelfs de beste tamboer het niet k helpen wanneer men in het achterste ge er een aantreft, die machteloos is om maatslag in passen te interpreteren huppelend probeert om mee te komen. W echter, wanneer er drie kwart eensgez marcheert op het rhythme van vijand pijpers?

Boekbespreking

Neue Möbel (2)

Uitg. Gerd Hatje Stuttgart 1953 P *f* 31.50

Het tweede, thans verschenen deel ,,Neue Möbel'' brengt weer een rijke oo uit een dozijn landen, aan meubelen, we soort bij soort samengebracht en uits kend fotografisch weergegeven, een im sante collectie van met veel vernuft vormgevoel — hier en daar met een vle je snobisme — geconstrueerde meubelen zien geven.

Het schijnt me toe dat de tijd van uitleven van de twee extremen, welke na-oorlogse meubel — met uitzonder van het Scandinavische — soms sch te kenmerken, geluwd is. Aan de ene k het extreme compositie-meubel, dat di terug greep op de composities van ,,Stijl''-groep: mathematisch en abstr meer geschikt om de menselijke geest het aanschouwen te verkwikken dan lichaam bij het dagelijks gebruik. D ,,Stijl''-meubeltjes — stellig meer kijk- zitmeubels — leenden zich uiteraard tot opbouwen van interieur-composities, die zich zelf àf waren, maar waarin ie gewoon gebruik alleen maar iets verstoo

Aan de andere kant het extreem-lic melijke meubel, de contramal op poten, nauwelijks vermenselijkte hondenkorf.

angspunt zou wellicht het zadel van de tor gezien kunnen worden, en dat uitgspunt vind ik ronduit gezegd nog d prachtig. Maar wat er daarna als onstratief meubel uit groeide, is misen meer de uiting van een generatie verschrikkelijk vermoeid na de dagelijkse ommeringen in een stoel neervalt, dan met kracht teruggrijpen op „oervormen".

le extremen vinden we nog wel in dit k, maar met mate. Over het algemeen is beeld, dat „Neue Möbel 2" geeft, het ld van zéér doorwerkte, vakkundig en enieus gemaakte meubelen, waar de is in „durft te leven", en het kan. Hoe de diverse landaarden zich daarin preken, ieder in zijn eigen geaardheid, akt het geheel boeiend. Nederland komt in goed voor de dag met werk van Alons, B. O. van den Berg, E. van rkom en I. Boks, C. Braakman, Vera z, J. v. d. Grinten, B. Groenewoud, so Kramer, P. J. Muntendam, R. Parry, Patijn, W. Penaat, J. Penraat, G. en Rietveld, H. Salomonson, D. van Sliegt, H. Stolle, J. van Vliet en C. de Vries.

M. D.

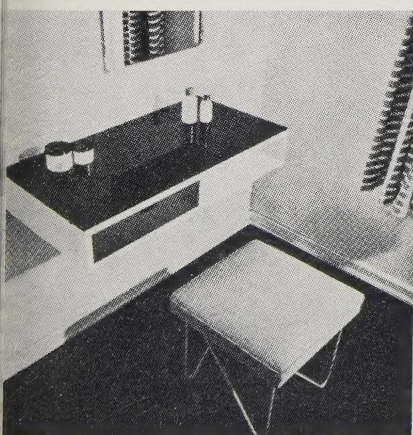

C. Braakman (U.M.S. Utrecht)

1 Kuypers (Imperial Furniture-Canada)

Penraat (De Vier)

Poul Kjaerholm (Fritz Hansen-Kopenhagen)

(te vinden, zowel in „Neue Möbel 2" als in „Danske stole")

Danske Stole door Nanna & Jørgen Ditzel uitgave Høst & Søns Forlag 1954 Prijs *f* 23.60

In dit zo aantrekkelijk uitgegeven boek zijn de beste Deense stoelen van de laatste 20 jaren gepubliceerd, waarbij de nadruk op de productie uit de meest recente tijd is gelegd. Bijna alle foto's zijn speciaal voor dit boek vervaardigd. Er is niet gestreefd naar een bijzonder effectvolle wijze van fotograferen en het boek vormt dan ook een voortreffelijke, maar tegelijkertijd ook zeer smaakvolle documentatie van wat de Denen op dit gebied vermogen.

De Engelse laat-XVIII-eeuwse stijl, zoals Kaare Klint die weer met zoveel succes had doen herleven, is feitelijk nergens meer bemerkbaar, zij het dan in een stoel als die van Hans J. Wegner, uit 1947, die een variatie op de z.g. „Windsor chairs" te zien geeft. Daarentegen overheerst thans de meer internationaal georiënteerde stijl, waarbij Europese evenmin als Amerikaanse voorbeelden ontbreken.

Maar de Denen weten, zoals uit deze geselecteerde reeks blijkt, menig model op oorspronkelijke wijze te verwerken en veelal zelfs van een uitgesproken eigen stempel te voorzien. Het meest origineel van uitwerking lijkt mij Wegner's ruststoel (no. 35) van metaal, met zitting, rug en leuningen van gespannen koorden en enige stoelen van Poul Kjaerholm (no. 83, 84, 85). Bijzonder mooi is een metalen stoel met gevlochten rieten bespanning door Grete Jalte (no. 68, 69). Ook bekende figuren als Finn Juhl, Mogensen en Ole Wanscher zijn evenals verschillende anderen in dit werk met doorgaans goede voorbeelden vertegenwoordigd.

Het boek schenkt zowel aandacht aan de industriële productie als aan de met de hand vervaardigde stoelen.

Th. H. L. S.

Neuzeitliche Leuchten

Uitg. Alexander Koch Stuttgart 1953
Prijs *f* 31.—

Wij leven niet meer in de tijd van de kandelaren (kaarsdragers), luchters (lichtkronen) en van de lantaarns (beschermende kaarshouders). Wij willen méér, steeds méér licht.

En toch, hoe levend en mild was vroeger dat licht, gedragen door die vele koperen armen. Een korte periode hebben petroleum en gas, als lichtgevende grondstoffen, hoogtij gevierd. Thans leven wij in de tijd van electronen en atomen en zal de gang der ontwikkeling ons nog wel andere wegen openen om op nog simpeler wijze het zonlicht te vervangen wanneer men dat nodig heeft. Lichtwerpers (floodlight), lichtvangers (kaatsvlakken), lichtstrepen (T.L. buizen), afgeschermde lichtpunten

(schemerlampen) en lichtarchitectuur *) (samenspel van lichteffecten) geven ons rijke mogelijkheden, maar wij hebben nog niet de rust en eenheid van stijl gevonden, die vroegere perioden kenmerkten. Wij hebben de onrust nog niet overwonnen van het te véél, dat ons meer kwaad dan goed doet.

Over de nieuwe verlichtingswijzen en lichtbronnen zou veel wetenswaardigs te *schrijven* zijn, maar, in het hierboven aangekondigde boek, is hoofdzakelijk de afbeelding aan het woord en het resultaat der uiterlijke vorm, na veel experimenteren, te *bezien*.

Jammer genoeg, te weinig toegelicht door doorsneden en constructie-tekeningen. Deze komen maar sporadisch voor.

De volgende indeling heeft de beeldbrenger als volgt gegeven:

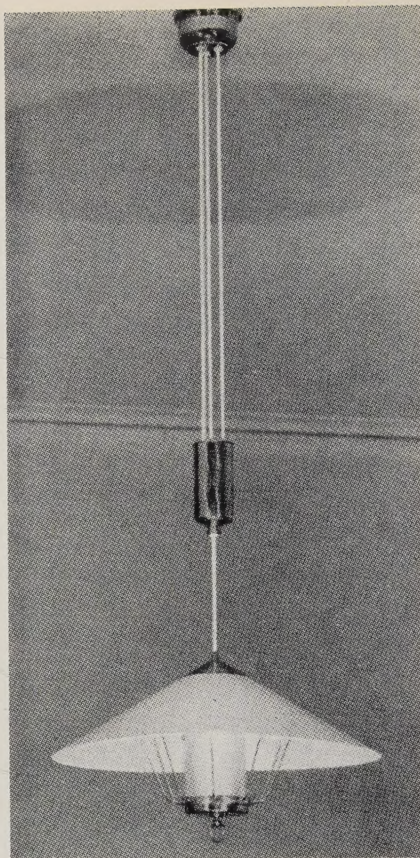
1. Staanlampen — tafellampen
2. Bureaulampen — de mobiele tafellamp
3. Staanlampen — maar nu vanaf de vloer, al- of niet-verstelbaar
4. Wandarmen — al- of niet-verstelbaar
5. Hanglampen — de meeste niet-verstelbaar
6. Licht op alle mogelijke wijzen aangebracht in grote ruimten

Bezien wij de inhoud nu nader dan zijn de meeste hier gepubliceerde ontwerpen uit Duitsland; dan volgt Italië met een respectabel aantal en evenzo Amerika, een twintigtal uit Oostenrijk, en verder viel de keuze van de samensteller op maar enkele ontwerpen uit Zweden, Finland, Frankrijk en Zwitserland. Denemarken is niet vertegenwoordigd. Opvallend is het, en een verheugend teken, hoe vrijwel alle ontwerpen *aangebrachte* versiering missen. Wel is er een sterk streven naar actie en bewegelijkheid, die, wanneer niet zeer goed toegepast, ontaardt in een grapje. De meest actieven zijn natuurlijk de Italianen.

Beziet men nu al deze ontwerpen naast elkaar en houdt men daarbij de landaard der ontwerpers in het oog, dan zijn juist de Italianen het meest gedurfd, geestig, fijnzinnig en, zoals reeds gezegd, ook wel eens te gezocht. Oostenrijk blijft steeds fijn en beschaafd; zijn de ontwerpen middelmatig dan worden zij toch nimmer grof. De Duitse ontwerpen lopen veel meer uiteen, zijn van karakter stugger, wel degelijk, maar dikwijls te zwaar, met daar doorheen natuurlijk enkele zeer goede en doordachte ontwerpen. In alle toonaarden zou men het Amerikaanse werk kunnen bezingen; evenveel matige als zeer goede, evenveel fijnzinnige als gezochte. Frankrijk heeft alleen kaarsenhouders voor tafelversiering. Zou dit werkelijk de juiste stand van zaken afspiegelen?

Zweden heeft enige goede en enkele matige voorbeelden, maar komt niet boven het gemiddelde uit. Zwitserland is vertegenwoordigd met een enkel goed voorbeeld en bij Finland slaat de schaal wisselend door, van matig en gezocht naar geestig en gedurfd.

Zeer leerzaam is het te zien hoe de samensteller al deze voorbeelden van het hedendaagse kunnen internationaal bijeen

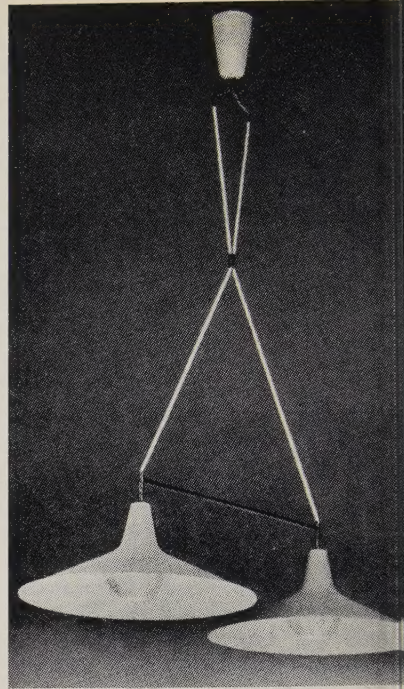
Plafondlamp messing, reflector wit metaal Vereinigte Werkstätten, München

geplaatst heeft. Daarbij is een stroming te onderkennen van sterk verwante vormgeving met opvallende nuances, al naar de volksaard van ontwerpers en uitvoerders; want ook deze laatsten spelen een belangrijke rol in de uiteindelijke totstandkoming. Lichttechnisch laat dit boek het inzicht aan de beschouwer over, naar eigen oordeel blijken m.i. nog vele ontwerpen te kort te schieten aan de voorwaarden, waardoor onze ogen voldoende beschermd zullen worden, zowel tegen een *overmaat* van licht als tegen een onzekerheid in de samenstelling van de lichtbronnen tegelijk, waardoor onbewust een onrust zich van ons meester kan maken en op den duur vermoeiend zal werken.

T.L. buizen zijn bij de samenstelling van al deze lichtapparaten weinig toegepast; bij indirecte verlichtingen zullen zij nog wel een rol spelen, hoewel dit niet met zekerheid uit de afbeeldingen is op te maken. De materialen worden bij ieder ontwerp uitvoerig omschreven, hetgeen bij de afbeeldingen een welkome aanvulling is.

De samensteller van dit boek ziet in vele van de gepubliceerde voorbeelden, in de ruimte goed toegepast, de mogelijkheid tot verhoging van vreugde in de arbeid en de aanwezigheid om een atmosfeer te scheppen die ons weldadig zal aandoen.

Mits met inzicht toegepast geloof ik dat hier reeds veel is bereikt en velen op de goede weg zijn. Daarom kunnen wij dankbaar zijn voor het overzicht dat dit werk

Plafondlampen in messing, groene alu nium reflectoren Ontw. Rösch, BAG, T

ons geeft en de hoop uitspreken dat we tijd tegemoet gaan van niet steeds m licht, maar van juister en meer-behee lichtverhoudingen.

J. A

*) Een ongelukkige term, ingevoerd door Teichmüller in ± 1920.

Lamp voor indirect licht. Voetstuk mes verlichtingelementen in verschillende pa tinten (Arredoluce, Monza)

